

VZGOJNO POSLANSTVO DRUŽINE (1)

Človek, ustvarjen po božji podobi in sličnosti, »edino bitje, ki ga je Bog hotel zaradi njega samega«^[1], je ob rojstvu in v daljšem časovnem razdobju zelo odvisen od nege svojih staršev. Čeprav od trenutka spočetja v polnosti uživa dostojanstvo človeške osebe, ki mora biti priznano in varovano, je tudi dejstvo, da potrebuje čas in pomoč, da bi se razvil v vsej svoji popolnosti. Ta razvoj — ki ni niti avtomatičen niti avtonomen, temveč svoboden in v odnosu do drugih — je predmet vzgoje.

Sam izvor besede (lat. *educatio*) govori o potrebi človeškega bitja po vzgoji kot o bistvenem elementu njegovega izpopolnjevanja. Latinski izraz izhaja iz besede “ducere”, ki pomeni “voditi”. Človek potrebuje to, da ga drugi vodijo, da bi mogel izpopolniti svoje sposobnosti. Prihaja tudi od “educere”, kar pomeni “izvleči”. Značilno za vzgajanje je ravno to: “izvleči najboljše” iz vsakega posameznika, razvijati vse sposobnosti osebe. Ta dva vidika — voditi in razvijati — sestavljata nekakšen temelj vzgojnega dela.

STARŠI, PRVI IN GLAVNI VZGOJITELJI

Ni težko razumeti — kot je mnogokrat poudarilo učiteljstvo Cerkve —, da so starši »glavni in prvi vzgojitelji svojih otrok«^[2] To je pravica-dolžnost, ki korenini v naravnem zakonu, zato vsi razumejo, čeprav v nekaterih primerih zgolj intuitivno, da nujno obstaja kontinuiteta med posredovanjem človeškega življenja in odgovornostjo za vzgojo.

Človek spontano zavrača misel, da bi starši lahko prenehali skrbeti za svoje otroke, potem ko so prišli na svet, ali da bi bila njihova vloga lahko omejena na skrb za fizične potrebe otrok, ne bi pa se ukvarjali z njihovimi umskimi in moralnimi potrebami. Razlog za to naravno zavračanje je v tem, da človeški um razume, da je primarno okolje za sprejem in razvoj človekovega življenja zakonska in družinska skupnost.

Razodetje in cerkveno učiteljstvo prevzemata in poglobljata racionalne razloge, zaradi katerih so starši prvi vzgojitelji. »Ker ju je Bog ustvaril kot moža in ženo, postane njuna medsebojna ljubezen podoba absolutne in neminljive ljubezni, s katero Bog ljubi človeka.«^[3]

Božja zamisel, družina, »je občestvo oseb, sled in podoba občestva Očeta in Sina v Svetem Duhu. Njena roditvena in vzgojna dejavnost je odsev Očetovega stvariteljskega dela.«^[4] Posredovanje življenja je skrivnost, ki vključuje sodelovanje staršev s Stvarnikom, da bi pričelo obstajati novo človeško bitje, ki nosi podobo Boga in je poklicano k življenju kot njegov otrok. Vzgoja pa je v polnosti deležna te skrivnosti. To je globoki razlog, zaradi katerega je Cerkev vedno trdila: »Po sami svoji

naravi sta ustanova zakona in zakonska ljubezen naravnana na roditelje in vzgojo otrok in dosežeta v njih tako rekoč svojo krono.«[5]

K bistvu zakona spada odprtost za življenje, ki ni omejeno samo na roditelje otrok, ampak vključuje tudi obveznost, da se jim pomaga živeti polno človeško življenje v odnosu z Bogom.

Skrivnost odrešenja nam osvetljuje vzgojno poslanstvo staršev, vključeno v božji zamisli. Jezus Kristus, ki s svojimi besedami in deli »človeku v polnosti razodeva človeka in mu odkriva njegovo najvišjo poklicanost«[6], se je hotel učlovečiti in biti vzgojen v družini. Poleg tega je hotel zakon povzdigniti na raven zakramenta in ga pripeljati do njegove polnosti v odrešenjskem načrtu Previdnosti.

Po zgledu svete družine so starši sodelavci ljubeče božje previdnosti, da bi privedli do zrelosti osebo, ki jim je bila zaupana, tako da jo spremljajo in od otroštva do odrasle dobe spodbujajo njeno napredovanje **v modrosti, rasti in milosti pri Bogu in pri ljudeh.**[7]

Janez Pavel II. je ta nauk povzel z razlago, da ima vzgojna pravica-dolžnost staršev tri značilnosti[8]:

- je *bistvena*, ker je povezana s posredovanjem človeškega življenja;

- je *izvorna in primarna* glede na vlogo drugih vzgojnih dejavnikov — ki je od tod izpeljana in sekundarna —, kajti odnos ljubezni med starši in otroki je edinstven in predstavlja dušo vzgojnega procesa;

- je *nezamenljiva in neodtujljiva*: ne more biti v celoti prisvojena ali prenesena. Zavedajoč se tega dejstva je Cerkev vedno učila, da ima vloga staršev pri vzgoji tolikšno težo, »da jo je silno težko nadomestiti tam, kjer bi manjkala.«[9] Dejansko je zasenčenje teh resnic mnoge starše pripeljalo do zanemarjanja ali celo do opuščanja njihove *nezamenljive* vloge, do te mere, da je Benedikt XVI. govoril o »izrednem stanju v vzgoji«[10], s katerim se moramo vsi soočiti.

CILJ IN DUŠA VZGOJNEGA DELA

»Bog, ki je ustvaril človeka iz ljubezni, ga je tudi poklical k ljubezni, temeljni in prirojeni poklicanosti vsakega človeškega bitja.«[11] Glede na to, da je človekova *temeljna in prirojena* poklicanost ljubezen, ne more biti cilj vzgojnega poslanstva staršev nič drugega kakor učiti otroke ljubiti. Ta cilj je še podprt z dejstvom, da je družina edini kraj, kjer osebe niso ljubljene glede na to, kar imajo, kar znajo ali kar proizvajajo, marveč zaradi svojega položaja kot člani družine: zakonci, starši, otroci, bratje, sestre.

Zelo pomenljive so besede Janeza Pavla II.: »V perspektivi, ki sega vse do korenin stvarnosti, je treba povedati, da sta bistvo in naloga družine v zadnji instanci določena z ljubeznijo (...). Vsaka posebna naloga družine je izraz in udejanjanje tega temeljnega poslanstva.«[12]

Toda, kako izvršiti takšno poslanstvo? Odgovor je vedno isti: z ljubeznijo. Ljubezen ni le cilj, temveč tudi duša vzgoje. Janez Pavel II. je potem, ko je opisal tri temeljne značilnosti vzgojne pravice-dolžnosti staršev, napravil zaključek, da »poleg teh značilnosti ne moremo pozabiti, da je najradikalnejši element, ki določa vzgojno dolžnost staršev, očetovska in materinska ljubezen, ki v vzgajanju doseže svoje uresničenje, ko služenje življenju napravi polno in popolno.

Ljubezen staršev se iz izvira spremeni v “dušo” in posledično v normo, ki navdihuje in vodi vsako vzgojno dejanje, ga bogati z vrednotami miline, stalnosti, dobrote, služenja, nesebičnosti, duha požrtvovalnosti, ki so najdragocenejši sad ljubezni.«[13]

Zato je ob soočenju z »izrednim stanjem v vzgoji«, o katerem je govoril Benedikt XVI., prvi korak to, da spomnimo, da je cilj in notranje gonilo vzgoje ljubezen. In da spričo popačenih podob pristnega obličja ljubezni, starši, kot deležniki in sodelavci božje ljubezni, imajo zmožnost in veselo poslanstvo, da na živ način posredujejo njen pravi pomen.

Vzgoja otrok je projekcija in nadaljevanje same zakonske ljubezni, zato je družinsko ognjišče, ki se rodi kot naravni razvoj ljubezni med zakoncema, primerno okolje za človeško in krščansko vzgojo otrok. Zanje je prva šola ljubezen, ki vlada med staršema. Preko njunega zgleda od zgodnjih let prejemajo pristno usposabljanje za resnično ljubezen.

Zaradi tega je sv. Jožefmarija kot prvi nasvet zakoncem govoril, naj varujejo in vsak dan znova osvojijo svojo ljubezen, saj je vir energije, tisto, kar resnično daje skladnost vsej družini.

Če med starši vlada ljubezen, bo okolje, ki ga vdihavajo otroci, okolje izročitve, velikodušnosti. Vzdušje dóma določata zakonca z njuno medsebojno ljubeznijo: besede, kretnje in tisoč požrtvovalnih pozornosti.

Tako bo ljubezen napolnila vse in poskrbela, da bomo delili veselje in morebitne grenkobe, da se bomo znali nasmehnuti in pozabiti na lastne skrbi, da bi se lahko posvetili drugim. Poskrbela bo, da bomo poslušali sozakonca ali otroke in jim pokazali, da jih resnično ljubimo in razumemo, da bomo spregledali nepomembne praske, ki bi jih samoljubje moglo spremeniti v visoke ovire. Pomagala bo, da vložimo veliko ljubezni v majhne pozornosti, iz katerih je sestavljeno vsakodnevno sožitje.[14]

Skoraj vedno gre za drobne stvari, ki jih zaljubljeno srce zna videti kot nekaj velikega in ki zagotovo imajo ogromen vpliv na oblikovanje otrok, tudi najmlajših.

Ker je vzgoja potrebno nadaljevanje očetovstva in materinstva, je skupna udeležnost zakoncev razširjena tudi na vzgojo. Vzgojno poslanstvo leži na starših ravno z vidika njunega zakona; vsak izmed zakoncev je solidarno deležen očetovstva ali materinstva drugega. Ne smemo pozabiti, da so ostali vzgojni dejavniki — šola, župnija, mladinski klub itd. — sodelavci staršev: njihova pomoč je nadaljevanje — nikoli zamenjava — družinskega doma. Skratka, za poslanstvo ustvarjanja dóma sta potrebna oba zakonca. Bog daje svojo milost, ki nadomesti neizogibno odsotnost enega od njiju, ni pa na mestu prostovoljno izogibanje ali odpoved.

Jasno je, da so se v svetu zgodile ogromne družbene in delovne spremembe, ki vplivajo tudi na družino. Med drugimi pojavi je naraslo število domov, v katerih imata tako mož kot žena poklicno delo izven doma, ki je pogosto precej zahtevno. Vsaka generacija ima svoje probleme in svoja sredstva za njihovo reševanje in ni nujno slabša ena ali druga stvar, prav tako pa ne gre zapasti v kazuistiko.

V vsakem primeru pa ljubezen zna postaviti družino pred delo in je iznajdljiva pri tem, da omejenost časa, namenjenega družini, zna nadoknaditi z intenzivnejšim odnosom. Razen tega ne gre pozabiti, da morata biti oba zakonca udeležena pri izgradnji doma, brez da bi zapadli v zmotno idejo, da je temeljna naloga moškega služiti denar, medtem ko bi domača opravila in vzgojo otrok prepustil ženi. Mariji in Jožefu, ki sta videla Jezusa napredovati v modrosti, starosti in milosti^[15], zaupamo poslanstvo staršev, ki z Bogom sodelujejo pri nalogi, ki obsega veliko presežnost in najvišjo lepoto.

M. Díez

---

[1] Drugi vatikanski koncil, past. konst. *Gaudium et spes*, št. 24.

[2] *Katekizem katoliške Cerkve*, št. 1653.

[3] *Prav tam*, št. 1604.

[4] *Prav tam*, št. 2205.

[5] Drugi vatikanski koncil, past. konst. *Gaudium et spes*, št. 48.

[6] *Prav tam*, št. 22.

[7] *Lk 2*, 52.

[8] Prim. Janez Pavel II., apost. spodbuda *Familiaris consortio*, 22. 11. 1981, št. 36.

[9] Drugi vatikanski koncil, *Gravissimum educationis*, 28. 10. 1965, št. 3.

[10] Benedikt XVI., *Sporočilo rimski škofiji o nujni nalogi vzgoje*, 21. 1. 2008.

[11] *Katekizem katoliške Cerkve*, št. 1604.

[12] Janez Pavel II., apost. spodbuda *Familiaris consortio*, 22. 11. 1981, št. 17.

[13] *Prav tam*, št. 36.

[14] *Jezus prihaja mimo*, št. 23.

[15] Prim. *Lk 2*, 52.